

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/128/126/96

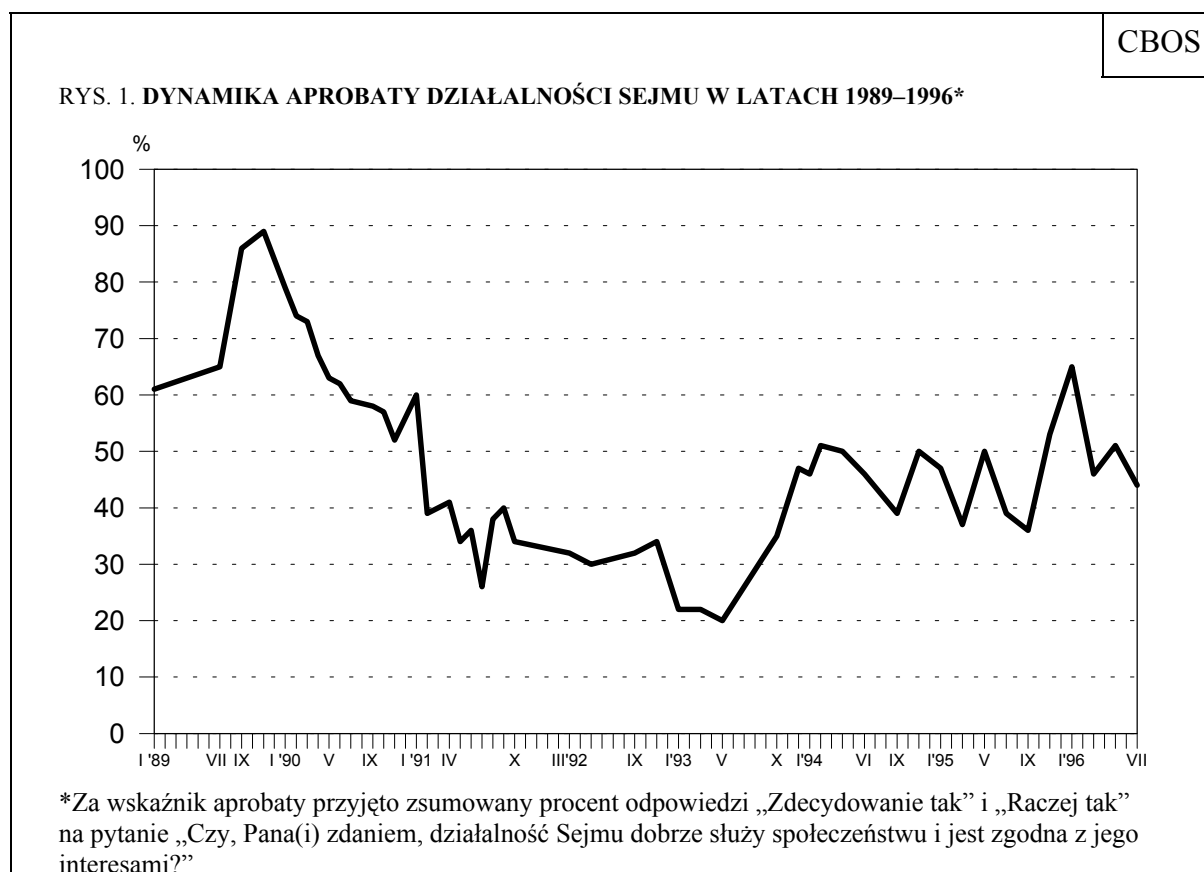
SPOŁECZNY OBRAZ SEJMU RP II KADENCJI ORAZ WIZERUNEK JEGO POSŁÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ '96

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Mijają trzy lata od ostatnich wyborów parlamentarnych. Sejm wyłoniony we wrześniu 1993 roku budził u progu swej kadencji duże nadzieje społeczeństwa. Choć ugrupowania prawicowe nie znalazły w nim swojej licznej reprezentacji, społeczna legitymizacja parlamentu była znacząca¹. Po roku działalności wyraźnie zmalało w społeczeństwie przekonanie o reprezentatywności tego Sejmu². Inne badania CBOS wykazują, że w okresie od września '93 do marca '95 jego działalność aprobowało 30–50% respondentów i wahania te nie wykazywały długookresowego trendu³.

¹ Por. komunikat CBOS „Społeczny obraz Sejmu”, grudzień '93.

² Zob. komunikat CBOS „Ocena Sejmu II kadencji po roku pracy”, grudzień '94.

³ Por. komunikat CBOS „Ocena działalności parlamentu w latach 1989-1995”, maj '95.

Tendencja ta utrzymała się również w okresie późniejszym, z tym że aprobatą Sejmu w tym czasie była nieco wyższa (w granicach 36–65%). Obecnie ponad dwie piąte ankietowanych uważa, że działalność Sejmu dobrze służy społeczeństwu⁴.

W lipcowym sondażu⁵ ponownie badaliśmy społeczny obraz Sejmu, a także wizerunek posłów.

ZAKRES DOŚWIADCZEŃ ZWIĄZANYCH Z SEJMEM

Zanim przejdziemy do meritum sprawy, przyjrzyjmy się, jaki jest zakres doświadczeń respondentów związanych z działalnością obecnego Sejmu.

Nazwisko posła reprezentującego okręg wyborczy respondenta zna co piąty ankietowany (20%), niewiele osób (7%) przyznaje, że było na spotkaniu z posłem obecnego Sejmu, a zupełnie znikomym odsetkiem (2%) badanych zwracał się w tej kadencji do posła ze swojego okręgu z prośbą o pomoc lub interwencję.

Wynika z tego, że większość respondentów kształtuje swoją wiedzę o Sejmie oraz stosunek do niego nie na podstawie bezpośrednich doświadczeń, lecz w sposób pośredni – przez środki masowego przekazu.

Znajomość nazwiska posła reprezentującego okręg wyborczy respondentów zależy od ich kompetencji obywatelskich i rośnie wraz z wykształceniem badanych.

Badani z wyższym wykształceniem ponad dwa razy częściej (31%) niż ankietowani z wykształceniem podstawowym (14%) znają nazwisko swojego posła. Częściej niż inni uczestniczyli również w spotkaniu z posłem swojego okręgu wyborczego.

Wśród elektoratów ugrupowań politycznych wyróżniają się wyborcy SLD, którzy zdecydowanie najlepiej znają nazwiska swoich posłów (34%).

Brak wiedzy na ten temat cechuje natomiast uczniów i studentów (3%), osoby najmłodsze (9%), mieszkańców wielkich aglomeracji miejskich (7%), pracowników fizyczno-umysłowych (7%) oraz badanych nie mających sprecyzowanych poglądów politycznych (9%).

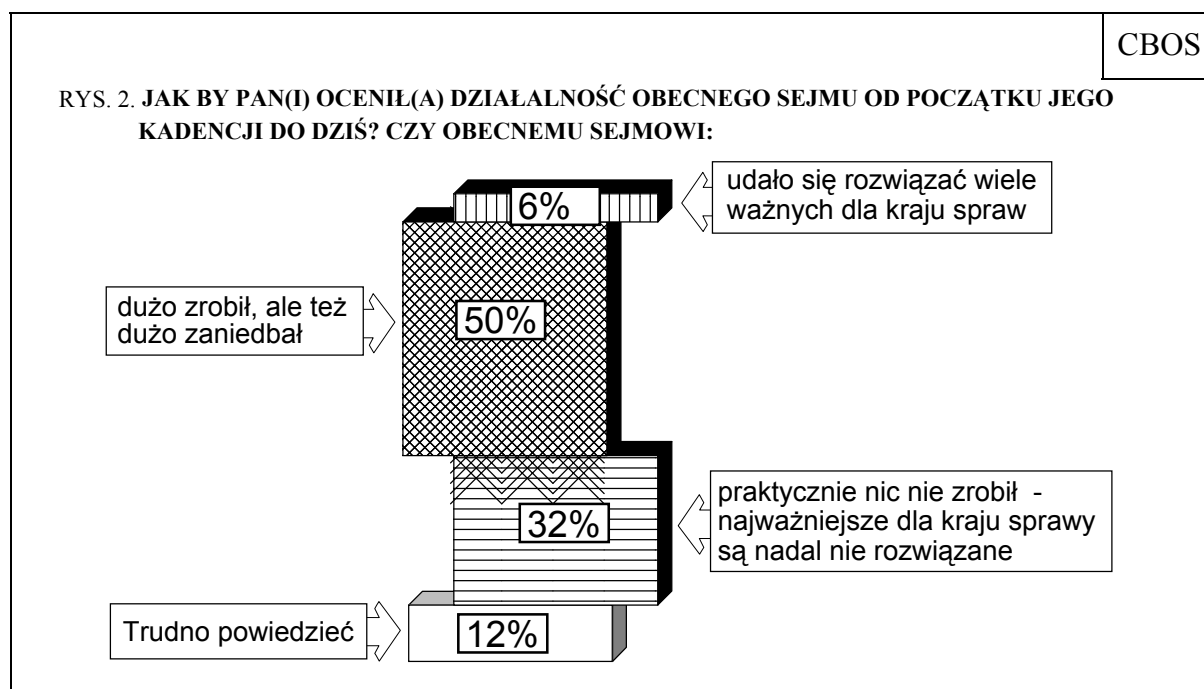
---

⁴ Por. komunikat CBOS „Działalność instytucji publicznych w lipcu ‘96”, sierpień ‘96.

⁵ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (74) przeprowadzono w dniach 12-17 lipca ‘96 na 1088-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

OGÓLNA OCENA DOTYCHCZASOWEJ DZIAŁALNOŚCI SEJMU II KADENCJI

Rekonstrukcję obrazu obecnego Sejmu w świadomości respondentów należy rozpocząć od społecznej oceny jego dotychczasowej, trzyletniej działalności.

Połowa ankietowanych uważa, że obecny Sejm wprawdzie dużo zrobił, ale też dużo zaniedbał, prawie jedna trzecia respondentów jest zdania, że praktycznie nic nie zrobił, a najważniejsze dla kraju sprawy są nadal nie rozwiązane. Jedyne niewielki odsetek badanych (6%) uznał, że Sejmowi II kadencji udało się rozwiązać wiele ważnych dla kraju spraw.

Podobny rozkład opinii odnotowano we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Należy jednak podkreślić, że dotychczasową działalność Sejmu najbardziej krytycznie oceniają uczniowie i studenci, spośród których ponad dwie piąte (44%) uważa, że Sejm praktycznie nic nie zrobił. W grupie tej nie znalazł się nikt, kto uznałby, że Sejmowi udało się rozwiązać wiele ważnych dla kraju spraw. Ucząca się młodzież swym krytycyzmem całkowicie dorównuje osobom o prawicowych poglądach politycznych (43%).

Natomiast najbardziej życzliwą ocenę wystawiają Sejmowi II kadencji gospodynie domowe i badani o lewicowej orientacji politycznej.

Ogólnie rzecz biorąc, właśnie poglądy i sympatie polityczne respondentów najwyraźniej różnicują ocenę dotychczasowej działalności Sejmu.

Interesujące jest, jak przedstawia się obraz Sejmu w opinii ankietowanych deklarujących gotowość uczestniczenia w wyborach parlamentarnych i głosowania na konkretne ugrupowania polityczne⁶.

Tabela 1 w procentach

Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność obecnego Sejmu od początku jego kadencji do dziś? Czy obecnemu Sejmowi:	Elektoraty ugrupowań politycznych				
	SLD	PSL	UW	AW „S”*	ROP
- udało się rozwiązać wiele ważnych dla kraju spraw	20	5	4	1	3
- dużo zrobił, ale też dużo zaniedbał	64	54	54	44	49
- praktycznie nic nie zrobił - najważniejsze dla kraju sprawy są nadal nie rozwiązane	12	31	32	48	45
Trudno powiedzieć	4	8	11	7	2

* W lipcu Akcja Wyborcza „Solidarność” skupiała m.in.: „Solidarność”, ZChN, BBWR, Porozumienie Centrum, Ruch Stu, KPN.

Najbardziej pozytywne opinie o dotychczasowej działalności Sejmu wyraża elektorat SLD – co piąty jego przedstawiciel uważa, że parlamentowi udało się rozwiązać wiele ważnych dla kraju spraw, jednocześnie – w porównaniu z innymi – w grupie tej stosunkowo najmniej osób (12%) wystawia Sejmowi ocenę negatywną.

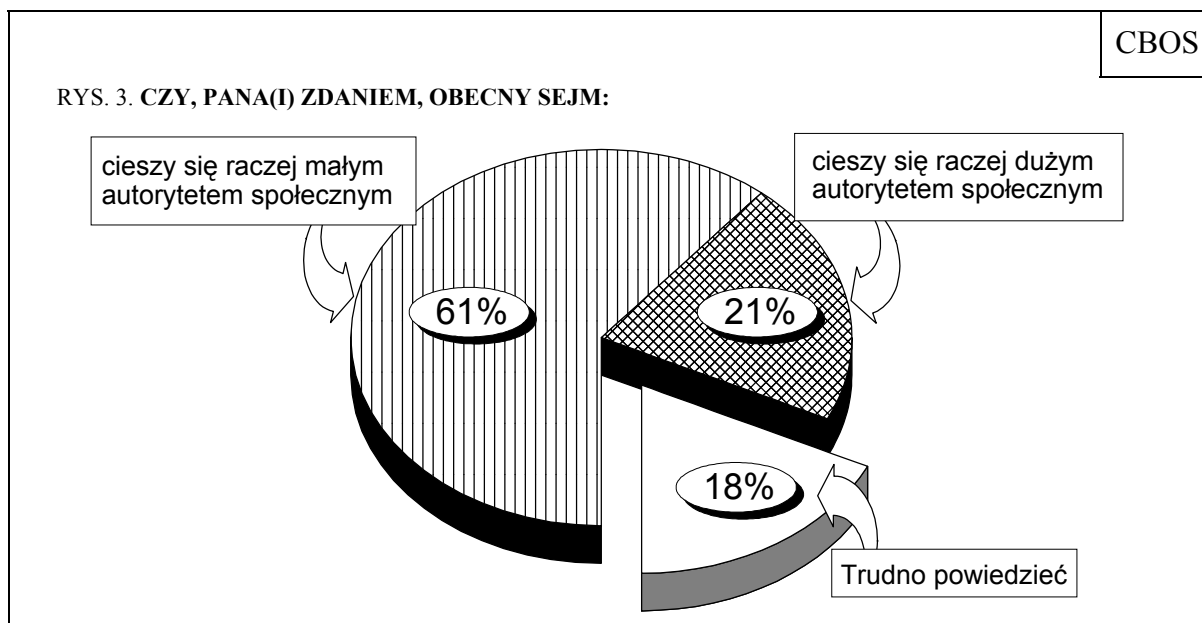
Znacznie bardziej krytyczną opinię wyrażają elektoraty PSL i UW, natomiast zdecydowanie najbardziej krytyczni są potencjalni wyborcy Ruchu Odbudowy Polski i Akcji Wyborczej „Solidarność”. Wśród tych ostatnich zaznacza się nawet lekka przewaga osób, według których obecny Sejm praktycznie nic nie zrobił, a najważniejsze dla kraju sprawy są nadal nie rozwiązane.

OCENA AUTORYTETU OBECNEGO SEJMU

Zdaniem większości respondentów obecny Sejm cieszy się raczej małym autorytetem społecznym, tylko jedna piąta badanych wyraża przeciwną opinię.

---

⁶ Analizowane są elektoraty tylko tych ugrupowań politycznych, które w omawianym badaniu uzyskały ponad 5% wskazań.

Krytyczna ocena autorytetu Sejmu dominuje we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, również wśród osób o lewicowych poglądach politycznych, a nawet w elektoracie SLD.

Należy podkreślić, że uczniowie i studenci są w tej sprawie równie krytyczni (76%) jak osoby o prawicowych poglądach politycznych (75%).

Na duży autorytet Sejmu stosunkowo najczęściej wskazują respondenci o lewicowej orientacji politycznej (35%), a szczególnie zwolennicy SLD (39%).

Tabela 2

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, obecny Sejm:	Elektoraty ugrupowań politycznych				
	SLD	PSL	UW	AW „S”	ROP
- cieszy się raczej dużym autorytetem społecznym	39	28	20	9	11
- cieszy się raczej małym autorytetem społecznym	44	51	75	79	80
Trudno powiedzieć	17	20	5	13	9

Krytycyzm wyborców jest tym silniejszy, im bardziej „na prawo” zorientowany jest dany elektorat. Najbardziej krytycznie oceniają autorytet Sejmu zwolennicy Akcji Wyborczej „Solidarność” i ROP.

OCENA REPREZENTATYWNOŚCI SEJMU

Podstawowym kryterium oceny instytucji przedstawicielskich sprawujących władzę jest stopień ich reprezentatywności. Ważne jest więc, jak społeczeństwo postrzega tę cechę obecnego Sejmu.

Tabela 3

w procentach

Która z poniższych opinii na temat obecnego Sejmu jest Panu(i) najbliższa?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XI '93	XI '94	VII '96
Sejm reprezentuje interesy całego społeczeństwa	38	20	19
Sejm reprezentuje interesy tylko niektórych grup społecznych, a inne nie mają swojej sejmowej reprezentacji	30	40	36
Większość społeczeństwa nie ma obecnie swojej reprezentacji w Sejmie	19	27	29
Trudno powiedzieć	13	14	16

Spółeczna ocena reprezentatywności Sejmu nie zmieniła się w ciągu ostatnich dwóch lat, nadal jest bardziej krytyczna niż na początku jego kadencji.

Opinia o pełnej reprezentatywności obecnego Sejmu wyraźnie zależy od światopoglądu ankietowanych – najczęściej wyrażają ją respondenci o lewicowych poglądach politycznych (34%), najmniej zwolenników ma natomiast wśród badanych o prawicowej orientacji politycznej (12%), a szczególnie w grupie osób uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (6%).

Pogląd, że większość społeczeństwa nie ma swojej reprezentacji w Sejmie, częściej niż inni podzielają pracujący poza rolnictwem przedstawiciele sektora prywatnego (41%), osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (42%), pracownicy fizyczno-umysłowi (40%) i robotnicy wykwalifikowani (38%), badani w wieku 45–54 lat (41%), a także uczniowie i studenci (39%). We wszystkich tych grupach jest to najczęściej deklarowana opinia.

Natomiast w pozostałych kategoriach respondentów najczęstsze jest przekonanie o ograniczonej reprezentatywności Sejmu. Podzielają je przede wszystkim osoby z wyższym wykształceniem (57%), kadra kierownicza i inteligencja (57%), a także pracownicy umysłowi niższego szczebla (55%), respondenci zatrudnieni w sferze budżetowej (47%) oraz mieszkańcy wielkich miast (49%).

Interesowało nas, jak reprezentatywność obecnego Sejmu postrzegają potencjalne elektoraty poszczególnych ugrupowań politycznych.

Tabela 4 w procentach

Która z poniższych opinii na temat obecnego Sejmu jest Panu(i) najbliższa?	Elektoraty ugrupowań politycznych				
	SLD	PSL	UW	AW „S”	ROP
Sejm reprezentuje interesy całego społeczeństwa	40	22	14	9	12
Sejm reprezentuje interesy tylko niektórych grup społecznych, a inne nie mają swojej sejmowej reprezentacji	35	33	48	41	45
Większość społeczeństwa nie ma obecnie swojej reprezentacji w Sejmie	16	28	26	38	42
Trudno powiedzieć	9	16	12	12	1

Okazuje się, że poglądy polityczne silnie wpływają na ocenę reprezentatywności Sejmu.

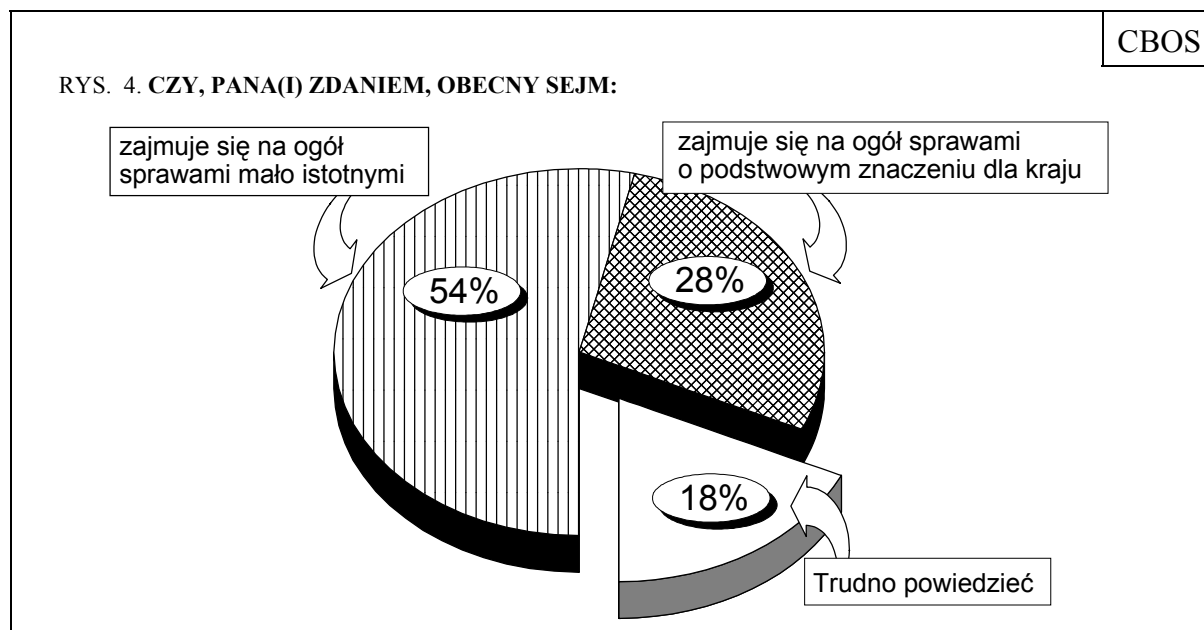
Najbardziej pozytywną opinię w tej kwestii ma elektorat SLD – najliczniej reprezentowany w Sejmie. Wyraźnie różni się on w swej ocenie nie tylko od elektoratów ugrupowań opozycyjnych, ale także od swojego koalicjanta.

OCENA DZIAŁALNOŚCI SEJMU

SPOŁECZNA RANGA SPRAW ROZPATRYWANYCH PRZEZ SEJM

Ponad połowa respondentów jest przekonana, że obecny Sejm zajmuje się sprawami mało istotnymi, nie mającymi podstawowego znaczenia dla kraju.

Pogląd ten dominuje w większości grup społeczno-demograficznych. Jedyne opinie kadry kierowniczej i inteligencji, emerytów i gospodyń domowych oraz osób o lewicowych poglądach politycznych są podzielone – w grupach tych mniej więcej tyle samo osób krytykuje Sejm, co podkreśla wysoką społeczną rangę rozpatrywanych przez niego spraw.

Ponieważ szczególnie krytyczne postrzeganie Sejmu wyraźnie wiąże się ze światopoglądem badanych, z częstym uczestnictwem w praktykach religijnych i prawicowymi poglądami politycznymi, przyjrzyjmy się opiniom poszczególnych elektoratów.

Tabela 5

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, obecny Sejm:	Elektoraty ugrupowań politycznych				
	SLD	PSL	UW	AW „S”	ROP
– zajmuje się na ogół sprawami o podstawowym znaczeniu dla kraju	49	33	34	17	26
– zajmuje się na ogół sprawami mało istotnymi	41	47	55	69	67
Trudno powiedzieć	10	20	11	14	7

Tylko wśród wyborców SLD przeważa pogląd, że Sejm zajmuje się na ogół sprawami o podstawowym znaczeniu dla kraju. W pozostałych elektoratach dominuje przekonanie o niskiej randze rozpatrywanych przez Sejm spraw. Jest ono tym silniejsze, im bliższy prawej strony sceny politycznej jest dany elektorat. Stosunkowo najbardziej krytyczni są sympatycy Akcji Wyborczej „Solidarność”.

Równie krytycznie ankietowani oceniają inne aspekty działania Sejmu – w każdym przypadku oceny negatywne wyraźnie dominują nad pozytywnymi.

Tabela 6 w procentach

Oceny działalności Sejmu:	Pozytywna	Negatywna	Trudno powiedzieć
– trafności podejmowania decyzji	27	41	32
– skuteczności kontrolowania rządu	23	47	29
– sprawności działania	24	53	23
– tempa prac	14	68	18

Zdecydowana większość respondentów uważa, że Sejm pracuje zbyt opieszale⁷, ponad połowa – że nie działa sprawnie, a prawie połowa – że nieskutecznie kontroluje rząd. Stosunkowo najmniej zastrzeżeń mają badani co do trafności decyzji podejmowanych przez obecny Sejm, ale też najwięcej respondentów miało trudności z oceną tej kwestii i uchyliło się od udzielenia odpowiedzi.

Tempo prac Sejmu oceniane jest krytycznie przez wszystkie grupy społeczno-demograficzne, szczególnie przez osoby młode w wieku 25–34 lat, a także przez młodzież uczącą się (79%) i pracowników sektora państwowego (78%).

Stosunkowo najmniej krytyczni są respondenci z wyższym wykształceniem, kadra kierownicza i inteligencja (22% spośród nich uważa, że tempo prac jest właściwe) oraz emeryci (20%), a przede wszystkim osoby o lewicowych poglądach politycznych (27%).

Związek oceny z orientacją polityczną badanych znajduje odzwierciedlenie w deklaracjach poszczególnych elektoratów.

Tabela 7 w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem:	Elektoraty ugrupowań politycznych				
	SLD	PSL	UW	AW „S”	ROP
– tempo prac Sejmu jest właściwe	30	20	17	6	13
– Sejm pracuje zbyt opieszale	60	63	64	86	86
Trudno powiedzieć	10	17	19	8	1

⁷ Od ostatniego badania w listopadzie '94 nie zmieniła się społeczna ocena tempa pracy Sejmu.

Choć we wszystkich elektoratach dominuje przekonanie, że Sejm pracuje zbyt opieszale, to stosunkowo najmniej krytyczni są sympatycy lewej strony sceny politycznej, najbardziej zaś – prawej, przede wszystkim Akcji Wyborczej „Solidarność”.

Równie często wysuwane są zastrzeżenia co do **sprawności działania Sejmu**, dominują one we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, z wyjątkiem gospodyń domowych i osób o lewicowych poglądach politycznych, których opinie są podzielone.

Im młodszy są badani, tym częściej wyrażają pogląd, że parlament pracuje zbyt opieszale, przy czym najbardziej krytyczna jest ucząca się młodzież (64%). Negatywnie oceniają sprawność działania Sejmu także osoby zatrudnione w sektorze państwowym (65%) oraz bezrobotni (62%) i najbardziej zagrożeni bezrobociem – robotnicy niewykwalifikowani (64%). Bardzo krytyczne są również opinie kadry kierowniczej i inteligencji (65%) oraz respondentów z wyższym wykształceniem (63%).

Krytycyzm badanych rośnie wraz z wielkością miejsca zamieszkania – jest znacznie większy wśród mieszkańców wielkich i dużych miast niż na wsi. Zależy również od światopoglądu ankietowanych, sprzyja mu częste uczestniczenie w praktykach religijnych (63%) i prawicowe poglądy polityczne (67%). Mniej krytyczni są respondenci o orientacji lewicowej – dwie piąte spośród nich uważa, że Sejm działa sprawnie.

Prawidłowość ta znajduje odzwierciedlenie w poglądach poszczególnych elektoratów.

Tabela 8

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, obecny Sejm:	Elektoraty ugrupowań politycznych				
	SLD	PSL	UW	AW „S”	ROP
– działa sprawnie	39	30	30	11	22
– nie działa sprawnie	38	54	57	73	68
Trudno powiedzieć	23	16	13	16	10

W tym przypadku również stosunkowo najmniej krytyczni są sympatycy lewej strony sceny politycznej, najbardziej zaś – prawej, a szczególnie Akcji Wyborczej „Solidarność”.

Krytyczna **ocena skuteczności kontroli rządu przez Sejm** również dominuje we wszystkich grupach społeczno-demograficznych z wyjątkiem badanych o lewicowych poglądach politycznych, których opinie są podzielone.

Mieszkańcy wsi, osoby najstarsze, z wykształceniem podstawowym, a więc badani o najniższych kompetencjach obywatelskich, mieli znacznie większe niż inni trudności z udzieleniem odpowiedzi na to pytanie („Trudno powiedzieć” w granicach 9–53%). Analizując ich poglądy, a szczególnie porównując je z opiniami innych kategorii respondentów należy więc zachować ostrożność.

Można natomiast analizować poglądy elektoratów, ponieważ nie różnią się one tak bardzo odsetkiem osób uchylających się od wyrażenia swej opinii.

Tabela 9 w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, obecny Sejm:	Elektoraty ugrupowań politycznych				
	SLD	PSL	UW	AW „S”	ROP
– raczej skutecznie kontroluje rząd	42	29	20	12	21
– raczej nieskutecznie kontroluje rząd	34	44	56	63	66
Trudno powiedzieć	24	27	24	24	13

Jedynie w elektoracie SLD dominuje pogląd o skuteczności kontroli rządu przez Sejm. Wśród potencjalnych wyborców pozostałych partii i ugrupowań zdecydowanie przeważa przekonanie o nieskuteczności tej kontroli – jest ono tym silniejsze, im bardziej „na prawo” zorientowany jest dany elektorat. Najbardziej krytyczni są sympatycy Akcji Wyborczej „Solidarność”.

Jak już wspomniano, **ocena trafności decyzji Sejmu** stwarzała ankietowanym duże problemy – wysoki odsetek osób, które miały z nią trudności, uniemożliwia rzetelne porównanie opinii poszczególnych kategorii, tym bardziej że trudności te skorelowane są z cechami położenia społecznego respondentów.

Stosunkowo najbardziej równomiernie rozkładają się opinie jedynie w elektoratach ugrupowań politycznych.

Tabela 10 w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, obecny Sejm:	Elektoraty ugrupowań politycznych				
	SLD	PSL	UW	AW „S”	ROP
– podejmuje raczej trafne decyzje	50	34	24	11	21
– podejmuje raczej nietrafne decyzje	24	35	44	62	63
Trudno powiedzieć	26	32	31	26	16

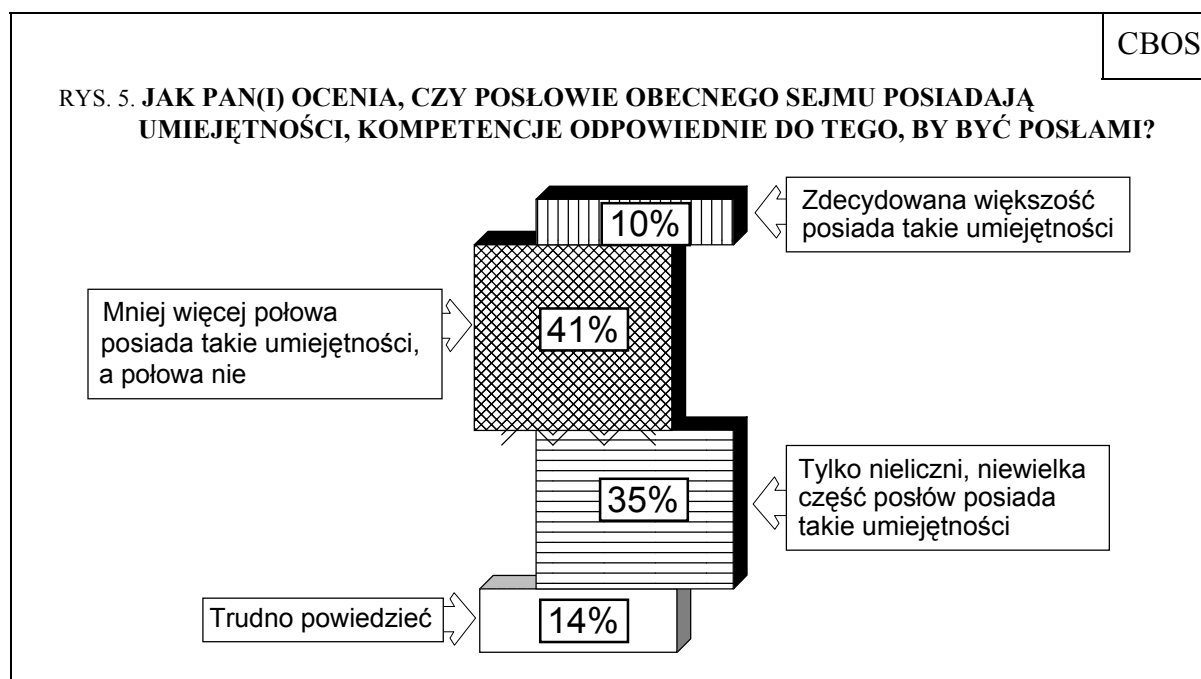
Okazuje się, że również w tym przypadku jedynie w elektoracie SLD zdecydowanie dominuje pogląd, że Sejm podejmuje raczej trafne decyzje. Wśród wyborców PSL zdania są wyraźnie podzielone, natomiast w pozostałych elektoratach przeważa krytyczna ocena Sejmu.

WIZERUNEK POSŁÓW

Obraz Sejmu II kadencji należy uzupełnić rekonstrukcją wizerunku posłów. Interesowało nas, w jakim stopniu parlamentarzyści postrzegani są jako osoby kompetentnie pełniące swoją funkcję, a ponadto jaką motywację – reprezentowanie czyich interesów i potrzeb – przypisują im respondenci oraz do jakiego stopnia badani identyfikują się z posłami.

OCENA KOMPETENCJI POSŁÓW

Ankietowani mają nie najlepsze mniemanie o kompetencjach posłów. Wprawdzie przeważa (41%) opinia, że mniej więcej połowa z nich ma umiejętności niezbędne do pełnienia swojej funkcji, jednak niewiele mniejsza grupa (35%) uważa, że tylko nieliczni posłowie są kompetentni.

Krytycyzm ankietowanych wyraźnie rośnie wraz z wielkością miejsca ich zamieszkania. Najsilniejszy jest wśród mieszkańców wielkich miast (47%), najslabszy – wśród respondentów mieszkających na wsi (28%).

Badani o najniższych kompetencjach obywatelskich mieli większe niż inni trudności z udzieleniem odpowiedzi na to pytanie („Trudno powiedzieć” w granicach 21-29%).

Pomijając osoby z wykształceniem podstawowym można uznać, że wraz ze wzrostem wykształcenia badanych zmniejsza się ich krytycyzm wobec posłów, rośnie zaś przekonanie, że mniej więcej połowa z nich ma odpowiednie kwalifikacje. Sądzi tak prawie dwie trzecie kadry kierowniczej i inteligencji. Ciekawe, że równie życzliwie oceniają kwalifikacje posłów ankietowani o stosunkowo niskich kompetencjach obywatelskich – rolnicy, gospodynie domowe, ludzie starsi.

Natomiast wśród respondentów z wykształceniem zasadniczym zawodowym i robotników wykwalifikowanych dominuje krytyczna ocena kwalifikacji posłów. Bardziej krytyczni niż inni są również pracownicy sektora prywatnego, pracownicy umysłowi niższego szczebla i fizyczno-umysłowi, a także uczniowie i studenci.

Na ocenę kompetencji posłów zdecydowanie najsilniej wpływają poglądy polityczne respondentów. Lewicowość sprzyja wyraźnie życzliwej opinii, centrowa orientacja – ocenie pośredniej, natomiast prawicowość – krytycyzmowi.

Znajduje to również odzwierciedlenie w poglądach poszczególnych elektoratów.

Tabela 11 w procentach

Jak Pan(i) ocenia, czy posłowie obecnego Sejmu posiadają umiejętności, kompetencje odpowiednie do tego, by być posłami?	Elektoraty ugrupowań politycznych				
	SLD	PSL	UW	AW „S”	ROP
Zdecydowana większość posiada takie umiejętności	19	12	8	4	8
Mniej więcej połowa posiada takie umiejętności, a połowa nie	45	37	51	42	44
Tylko nieliczni, niewielka część posłów posiada takie umiejętności	32	32	36	48	40
Trudno powiedzieć	4	19	5	6	8

Kompetencje posłów najwyżej ocenia elektorat SLD, nieco gorszą ocenę wystawiają im wyborcy PSL. Sympatycy UW i ROP zajmują w tej sprawie stanowisko pośrednie, a zdecydowanie największe zastrzeżenia mają zwolennicy Akcji Wyborczej „Solidarność”.

OCENA MOTYWACJI POSŁÓW

Do ogólnie krytycznego obrazu Sejmu przyczynia się też stosunkowo niska ocena jego reprezentatywności. Interesowało nas, jak respondenci oceniają motywacje posłów – czyje potrzeby i interesy oni reprezentują.

Cztery lata temu⁸ większość Polaków uznała, że poseł powinien reprezentować przede wszystkim potrzeby i interesy całego społeczeństwa. Jedna trzecia była wówczas zdania, że poseł powinien być przedstawicielem tych, którzy na niego głosowali, znikoma grupka wskazała na środowisko zawodowe posła, a najmniej osób uznało, że powinien być reprezentantem swojej partii.

Stwierdzono wtedy ogromną rozbieżność między stanem postulowanym a postrzeganym. Również dzisiaj ocena rzeczywistości sejmowej bardzo odbiega od postulatów wyrażonych przez społeczeństwo przed czterema laty, choć rozbieżność ta jest obecnie nieco mniejsza.

Tabela 12

w procentach

Czyje przede wszystkim potrzeby i interesy reprezentuje, Pana(i) zdaniem, większość posłów obecnego Sejmu?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VI '92	VII '96
Swojej partii lub ugrupowania	40	40
Swoje własne	27	14
Całego społeczeństwa	6	11
Ludzi, którzy na nich głosowali	7	9
Środowiska, z którym związani są zawodowo	5	7
Swoich znajomych, kolegów lub krewnych	5	5
Inne	0	1
Trudno powiedzieć	11	12

⁸ Por. komunikat CBOS „Opinia publiczna o posłach, radnych i politykach”, lipiec '92.

Obecnie, podobnie jak w roku 1992, największa grupa ankietowanych uważa, że większość posłów reprezentuje potrzeby i interesy swojej partii lub ugrupowania. Natomiast wyraźnie zmniejszył się (o 13 punktów procentowych) odsetek przekonanych o egoistycznej motywacji posłów – kierowaniu się własnym interesem, a zwiększyła się (o 5 punktów) liczba zwolenników poglądu, że większość parlamentarzystów ma na względzie dobro całego społeczeństwa.

Jeśli weźmiemy więc pod uwagę wszystkie nieegoistyczne motywacje przypisywane posłom, tzn. reprezentowanie interesów całego społeczeństwa, swoich wyborców oraz środowiska, z którym są zawodowo związani, to okazuje się, że ponad jedna czwarta ankietowanych (27%) postrzega większość parlamentarzystów jako osoby o motywacji prospołecznej. Posłom poprzedniej kadencji motywację taką przypisywano rzadziej (18%).

Niemniej jednak we wszystkich grupach społecznych dominuje przekonanie, że większość posłów reprezentuje interesy swojej partii lub ugrupowania. Szczególnie często deklarują je osoby o wyższym statusie społecznym (ponad 60% wskazań) i ekonomicznym (ponad 50%) oraz mieszkańcy dużych miast i wielkich aglomeracji (ponad 50%), a więc ankietowani o większych kompetencjach obywatelskich.

Opinię, że większość posłów kieruje się własnym interesem wyrażają przede wszystkim osoby często uczestniczące w praktykach religijnych (23%). Częściej niż inni popierają ją również bezrobotni, renciści, robotnicy, ludzie z niższym wykształceniem i najniższymi dochodami – słowem ci, którzy w największym stopniu ponoszą koszty przemian ustrojowych.

Natomiast prospołeczne motywacje zdecydowanie najczęściej (43%) przypisują posłom osoby określające swoje poglądy jako lewicowe.

Orientacja polityczna respondentów wyraźnie różnicuje wizerunek posłów – lewicowość sprzyja postrzeganiu ich jako nastawionych prospołecznie, prawicowość natomiast – jako dbających głównie o interes swojej partii (47%) i swój własny (16%).

Zróznicowanie to znajduje potwierdzenie w poglądach potencjalnych elektoratów poszczególnych ugrupowań i partii politycznych.

Tabela 13

w procentach

Czyje przede wszystkim potrzeby i interesy reprezentuje, Pana(i) zdaniem, większość posłów obecnego Sejmu?	Elektoraty ugrupowań politycznych				
	SLD	PSL	UW	AW „S”	ROP
Swojej partii lub ugrupowania	33	36	55	52	53
Swoje własne	8	15	7	20	22
Całego społeczeństwa	25	12	5	2	9
Ludzi, którzy na nich głosowali	17	8	6	5	6
Środowiska, z którym związani są zawodowo	7	10	25	4	4
Swoich znajomych, kolegów lub krewnych	4	3	0	7	3
Trudno powiedzieć	6	16	2	9	3

Wyborcy SLD, których przedstawiciele stanowią w Sejmie największą grupę, znacznie częściej niż inne elektoraty, przypisują posłom motywację prospołeczną, a szczególnie kierowanie się dobrem całego społeczeństwa i swoich wyborców, znacznie rzadziej zaś przyznają, że parlamentarzyści reprezentują głównie interesy swojej partii, a także swoje własne.

Elektorat PSL, który w Sejmie także ma licznych przedstawicieli, równie ostrożnie jak sympatycy SLD wyraża opinię o reprezentowaniu przez większość posłów przede wszystkim interesu swojej partii lub ugrupowania. Nie przypisuje im jednak tak często motywów prospołecznych, a ponadto stosunkowo często wskazuje na to, że kierują się oni głównie własnym interesem.

Wyborcy UW zajmują w tej kwestii stanowisko pośrednie między ugrupowaniami lewicowymi a prawicowymi. Równie rzadko jak SLD wskazują oni na motyw egoistyczny, jakim jest własny interes posłów, jednak ponad połowa z nich uważa, że większość posłów reprezentuje interesy swojej partii. Jednocześnie duża część tego elektoratu przypisuje parlamentarzystom motywację prospołeczną twierdząc, iż reprezentują oni głównie środowiska, z którymi są związani zawodowo.

Najbardziej krytyczni w stosunku do posłów są zwolennicy Akcji Wyborczej „Solidarność” i Ruchu Odbudowy Polski, a więc ci, którzy nie mają swoich przedstawicieli w Sejmie. W przypadku obu ugrupowań jedna piąta ich potencjalnych wyborców uważa, że większość posłów kieruje się głównie własnym interesem, a ponad połowa – że reprezentują oni przede wszystkim interes swojej partii lub ugrupowania.

Motywy prospołeczne przypisuje im co piąty sympatyk ROP i tylko co dziesiąty zwolennik Akcji Wyborczej „Solidarność”. Widać więc, że elektoraty poszczególnych ugrupowań mają odmienny wizerunek posłów Sejmu II kadencji.

ZAKRES IDENTYFIKACJI RESPONDENTÓW Z POSŁAMI

W ciągu dwóch lat zakres identyfikacji z posłami stosunkowo niewiele się zmienił – jest on nadal znacznie mniejszy niż na początku kadencji, choć obecnie więcej osób uważa, że niektórzy posłowie myślą podobnie jak oni.

Tabela 14

w procentach

Czy ma Pan(i) poczucie, że są w Sejmie posłowie, którzy myślą o polskich sprawach podobnie jak Pan(i)?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XI '93	XI '94	VII '96
Większość posłów myśli podobnie jak ja	25	13	11
Niektórzy posłowie myślą podobnie jak ja	52	53	62
W Sejmie nie ma posłów, którzy myśleliby podobnie jak ja	7	17	14
Trudno powiedzieć	16	16	13

Prawie dwie trzecie respondentów jest przekonanych, że niektórzy posłowie myślą o polskich sprawach podobnie jak oni. W porównaniu z rokiem 1994 wyraźnie wzrósł (o 9 punktów procentowych) odsetek osób podzielających ten pogląd.

W pełni identyfikuje się z posłami jedynie co dziesiąty respondent (11%). Niewiele większą grupę (14%) stanowią ci, którzy mają poczucie, że nikt ich w Sejmie nie reprezentuje.

Okazuje się, że we wszystkich grupach społeczno-demograficznych najczęstsza jest identyfikacja z częścią posłów. Rośnie ona wraz z wykształceniem badanych – najbardziej odczuwają ją ludzie lepiej wykształceni, o wyższej pozycji zawodowej, a także uczniowie i studenci oraz mieszkańcy wielkich miast, częściej cechuje mężczyzn niż kobiety.

Całkowity brak identyfikacji z posłami, a więc poczucie, że nikt w Sejmie nie myśli o polskich sprawach podobnie jak badany, jest silniejszy raczej wśród respondentów o niższym statusie społecznym.

Natomiast pełnej identyfikacji sprzyjają głównie lewicowe poglądy polityczne. Jedna piąta (21%) osób o lewicowej orientacji deklaruje, że większość posłów myśli podobnie jak oni. Im bardziej „na prawo” sytuują się poglądy badanych, tym mniejsza jest ich identyfikacja z posłami tego Sejmu.

Znajduje to potwierdzenie w opiniach potencjalnych elektoratów ugrupowań politycznych.

Tabela 15

w procentach

Czy ma Pan(i) poczucie, że są w Sejmie posłowie, którzy myślą o polskich sprawach podobnie jak Pan(i)?	Elektoraty ugrupowań politycznych				
	SLD	PSL	UW	AW „S”	ROP
Większość posłów myśli podobnie jak ja	27	11	9	3	9
Niektórzy posłowie myślą podobnie jak ja	62	55	81	75	60
W Sejmie nie ma posłów, którzy myśleliby podobnie jak ja	5	16	7	14	19
Trudno powiedzieć	6	18	3	8	12

Zdecydowanie najsilniej identyfikują się z posłami wyborcy SLD. W porównaniu z nimi w elektoracie UW trzy razy mniej ankietowanych odczuwa pełną identyfikację z parlamentarzystami, natomiast równie niewielkie są odsetki osób przekonanych, że w Sejmie nie ma posłów, którzy myśleliby podobnie jak oni.

Natomiast wydaje się, że wyborcy PSL są w swych poglądach bliżsi elektoratom prawicowym niż zwolennikom koalicjanta. Jest wśród nich bowiem stosunkowo dużo osób całkowicie nie identyfikujących się z posłami obecnego Sejmu.

LEGITYMIZACJA SEJMU

Osobista identyfikacja z posłami silnie kształtuje opinie respondentów o reprezentatywności Sejmu – im jest ona silniejsza, tym częściej ankietowani deklarują, że obecny Sejm reprezentuje interesy całego społeczeństwa. Słaba identyfikacja sprzyja natomiast przekonaniu, że większość społeczeństwa nie ma obecnie reprezentacji w Sejmie.

Tabela 16

w procentach

Która z poniższych opinii na temat obecnego Sejmu jest Panu(i) najbliższa?	Czy ma Pan(i) poczucie, że są w Sejmie posłowie, którzy myślą o polskich sprawach podobnie jak Pan(i)?			
	Większość	Niektórzy	Nie ma	Trudno powiedzieć
Sejm reprezentuje interesy całego społeczeństwa	47	20	6	9
Sejm reprezentuje interesy tylko niektórych grup społecznych	22	42	35	20
Większość społeczeństwa nie ma obecnie swojej reprezentacji w Sejmie	16	30	46	18
Trudno powiedzieć	15	8	13	53
Liczba respondentów	116	673	150	144
V Cramera = 0.29				

Na podstawie obu omawianych pytań można skonstruować wskaźnik legitymizacji Sejmu II kadencji⁹.

Całkowicie legitymizują Sejm osoby, które mają poczucie pełnej identyfikacji z posłami i są przekonane, że Sejm reprezentuje interesy całego społeczeństwa (5% wskazań). Legitymizują go również osoby, które identyfikują się z częścią posłów i są przekonane o pełnej reprezentatywności Sejmu (13%). W sumie więc **prawie jedna piąta (18%) ankietowanych legitymizuje obecny Sejm.**

Absolutnie nie legitymizują obecnego Sejmu badani, którzy nie identyfikują się z posłami – nie znajdują wśród nich nikogo, kto myślałby o polskich sprawach podobnie jak oni i są przekonani, że większość społeczeństwa nie ma obecnie swojej reprezentacji w Sejmie (6% wskazań). Nie legitymizują go również ci, którzy identyfikują się tylko z częścią posłów i uważają, że większość społeczeństwa nie ma obecnie swojej reprezentacji w parlamencie (18%). Zatem **prawie jedna czwarta (24%) respondentów nie legitymizuje obecnego Sejmu.**

Częściowo legitymizuje Sejm 29% badanych, natomiast 22% stanowią osoby o postawie niezdecydowanej, a 7% – o wewnętrznie sprzecznej.

Stosunkowo niewielka legitymizacja Sejmu wynika z faktu, że – zdaniem wyborców – posłowie w większości nie są zorientowani prospołecznie, lecz reprezentują głównie interesy swojej partii i własne, a także nie mają wystarczających kompetencji do pełnienia swoich funkcji.

Wiąże się ona zapewne również z krytyczną oceną działalności obecnego Sejmu.

ZAKOŃCZENIE

Na zakończenie przeanalizujemy siłę związków między poszczególnymi elementami zrekonstruowanego społecznego obrazu Sejmu II kadencji oraz wizerunku posłów a wystawioną przez respondentów oceną jego dotychczasowej, trzyletniej działalności.

---

⁹ Poziom legitymizacji obliczono na podstawie surowych danych zawartych w tabeli 16.

Tabela 17

Współczynnik V Cramera

Obraz Sejmu RP II kadencji	Ocena trzyletniej działalności Sejmu RP II kadencji
Społeczna ranga spraw rozpatrywanych przez Sejm	0.39
Społeczny autorytet Sejmu	0.37
Sprawność działania Sejmu	0.36
Kompetencje posłów	0.34
Tempo prac Sejmu	0.33
Zakres identyfikacji społeczeństwa z posłami	0.33
Trafność decyzji Sejmu	0.32
Skuteczność kontroli rządu przez Sejm	0.31
Służba społeczeństwu	0.28
Motywacje działalności posłów	0.28
Reprezentatywność Sejmu	0.28

Wszystkie analizowane elementy społecznego obrazu Sejmu mają wyraźny wpływ na ocenę dotychczasowej działalności Sejmu II kadencji.

Najbardziej jednak o ocenie tej decyduje fakt, jakiej rangi sprawami zajmuje się Sejm – czy są to problemy mało istotne czy też o podstawowym znaczeniu dla kraju. Równie ważnymi kryteriami oceny są społeczny autorytet Sejmu oraz sprawność jego działania.

Znaczący, choć nieco słabszy, wpływ na ogólną ocenę ma także postrzeganie kompetencji posłów, tempa prac Sejmu, trafności jego decyzji, skuteczności kontroli rządu oraz zakres identyfikacji z posłami.

Stosunkowo najmniej o ogólnej ocenie decydują natomiast tak ważne czynniki, jak: reprezentatywność Sejmu, motywy działania posłów oraz określenie, w jakim stopniu działalność tego Sejmu dobrze służy społeczeństwu¹⁰.

---

¹⁰ Por. komunikat CBOS „Działalność instytucji publicznych w lipcu ‘96”, sierpień ’96.

Wiedza respondentów o Sejmie i stosunek do niego ukształtowane są nie na podstawie bezpośrednich doświadczeń, lecz w sposób pośredni – głównie przez środki masowego przekazu.

Ogólnie rzecz biorąc, Polacy mają krytyczny obraz Sejmu II kadencji. Ogólna ocena jego dotychczasowej, trzyletniej działalności jest stosunkowo niska. Większość badanych postrzega społeczny autorytet Sejmu jako niewielki. Jego reprezentatywność oceniana jest obecnie bardziej krytycznie niż na początku kadencji.

W ocenie działalności obecnego Sejmu dominują opinie negatywne – dotyczą one zarówno społecznej rangi spraw rozpatrywanych przez izbę niższą parlamentu, jak i trafności jego decyzji, skuteczności kontroli nad rządem, sprawności działania i tempa jego prac.

Krytyczny obraz Sejmu współwystępuje z krytycznym wizerunkiem posłów. We wszystkich grupach społecznych dominuje przekonanie, iż większość posłów reprezentuje interesy swojej partii lub ugrupowania. Motywacje prospołeczne przypisuje posłom ponad jedna czwarta ankietowanych. Ich kompetencje również nie są wysoko oceniane. W tej sytuacji większość respondentów identyfikuje się tylko z częścią posłów tego Sejmu. Identyfikacja ta jest znacznie niższa niż na początku kadencji.

Ogólna ocena Sejmu i posłów jest uzależniona przede wszystkim od poglądów i sympatii politycznych respondentów: lewicowa orientacja sprzyja pozytywnemu ich postrzeganiu, prawicowa zaś – krytycyzmowi. Wśród grup społecznych szczególny krytycyzm cechuje uczniów i studentów.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność obecnego Sejmu od początku jego kadencji do dziś? Czy obecnemu Sejmowi: 1 - udało się rozwiązać wiele ważnych dla kraju spraw; 2 - dużo zrobił, ale też dużo zaniedbał; 3 - praktycznie nic nie zrobił - najważniejsze dla kraju sprawy są nadal nie rozwiązane

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	6	50	32	12	1088
Płeć					
Mężczyźni	4	57	32	7	515
Kobiety	8	43	32	16	573
Wiek					
do 24 lat	3	49	39	10	183
25-34	5	51	32	12	175
35-44	6	51	34	9	247
45-54	6	58	27	10	171
55-64	12	45	31	11	153
65 lat i więcej	6	43	30	21	159
Miejsce zamieszkania					
Wieś	6	48	29	17	406
Miasto do 20 tys.	7	49	33	12	145
od 21 do 100 tys.	8	44	39	9	199
101-500 tys.	6	57	30	7	231
501 tys. i więcej mieszk.	2	53	37	9	107
Region					
Północny	8	51	32	9	130
Zachodni	7	52	30	10	130
Środkowo-zachodni	10	50	30	11	171
Środkowy	4	45	38	13	173
Wschodni	4	47	36	13	146
Południowo-wschodni	6	47	29	18	173
Południowo-zachodni	5	56	29	8	165
Wykształcenie					
Podstawowe	7	38	33	21	372
Zasadnicze zawodowe	3	59	30	8	301
Średnie	7	53	34	7	344
Wyższe	10	58	28	4	70
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	8	61	22	9	54
Prac. umysł. niż. szczebla	5	46	42	6	114
Pracownicy fiz.- umysł.	5	43	41	12	59
Robotnicy wykwalifikowani	4	56	34	6	134
Robotnicy niewykwalifik.	0	48	39	13	52
Rolnicy	4	57	24	15	72
Prywatni przedsiębiorcy	15	34	37	14	34
Bierni zawodowo					
Renciści	6	44	31	19	144
Emeryci	9	49	26	16	201
Uczniowie i studenci	0	50	44	6	56
Bezrobotni	4	54	31	11	100
Gospodynie domowe i inni	16	51	24	7	68
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	5	53	35	8	119
Sektor państwowy	4	54	33	9	124
Sektor prywatny	7	44	41	8	206
Spółdzielczość	0	47	38	15	23
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	4	49	33	14	202
151 - 225	8	45	35	12	161
226 - 325	5	52	32	11	290
326 - 425	8	52	28	12	177
Powyżej 426 zł	6	51	34	8	196
Ocena własnych war. mater.					
Źle	6	49	35	11	398
Średnie	6	51	29	14	495
Dobre	6	49	35	10	195
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	7	40	36	13	56
Raz w tygodniu	5	51	32	12	656
Kilka razy w roku	8	49	31	12	272
W ogóle nie uczestniczy	6	51	36	7	100
Poglądy polityczne					
Lewica	15	59	21	5	207
Centrum	6	55	30	9	325
Prawica	2	46	43	9	334
Trudno powiedzieć	4	39	30	27	218

Tabela 2. Która z poniższych opinii na temat obecnego Sejmu jest Panu(i) najbliższa:
 1 - Sejm reprezentuje interesy całego społeczeństwa; 2 - Sejm reprezentuje
 interesy tylko niektórych grup społecznych, a inne nie mają swojej sejmowej
 reprezentacji; 3 - większość społeczeństwa nie ma obecnie swojej reprezentacji
 w Sejmie

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	36	29	16	1088
Płeć					
Mężczyźni	20	39	30	11	515
Kobiety	19	33	28	19	573
Wiek					
do 24 lat	22	37	30	11	183
25-34	18	38	31	13	175
35-44	20	41	27	11	247
45-54	14	29	41	15	171
55-64	26	38	21	16	153
65 lat i więcej	17	28	24	30	159
Miejsce zamieszkania					
Wieś	22	32	24	22	406
Miasto do 20 tys.	25	29	35	11	145
od 21 do 100 tys.	19	36	31	14	199
101-500 tys.	15	41	30	14	231
501 tys.i więcej mieszk.	13	49	32	6	107
Region					
Północny	20	39	27	14	130
Zachodni	29	39	18	14	130
Środkowozachodni	18	25	39	18	171
Środkowy	18	36	22	11	173
Wschodni	21	36	22	20	146
Południowo-wschodni	18	37	29	16	173
Południowo-zachodni	16	41	26	15	165
Wykształcenie					
Podstawowe	19	30	22	28	372
Zasadnicze zawodowe	17	29	42	12	301
Średnie	21	44	27	8	344
Wyższe	23	57	18	2	70
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	20	57	24	0	54
Prac.umysł.niż.szczębla	17	55	21	6	114
Pracownicy fiz.- umysł.	22	24	40	15	59
Robotnicy wykwalifikowani	24	28	38	11	134
Robotnicy niewykwalifik.	9	39	30	22	52
Rolnicy	24	29	32	16	72
Prywatni przedsiębiorcy	15	23	53	9	34
Bierni zawodowo					
Renciści	14	36	22	28	144
Emeryci	23	31	25	21	201
Uczniowie i studenci	23	28	39	10	56
Bezrobotni	19	42	25	13	100
Gospodynie domowe i inni	20	34	27	17	68
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	24	47	24	5	119
Sektor państwowy	17	39	29	15	124
Sektor prywatny	18	33	41	8	206
Spółdzielczość	14	42	31	13	23
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	18	31	32	20	202
151 - 225	14	39	30	17	161
226 - 325	24	36	27	14	290
326 - 425	19	34	31	17	177
Powyżej 426 zł	19	40	30	11	196
Ocena własnych war. mater.					
Złe	17	35	30	18	398
Średnie	21	35	28	16	495
Dobre	21	40	30	10	195
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	6	43	27	20	56
Raz w tygodniu	18	36	30	15	656
Kilka razy w roku	23	34	26	17	272
W ogóle nie uczestniczy	24	34	29	13	100
Poglądy polityczne					
Lewica	34	32	22	12	207
Centrum	20	37	28	15	325
Prawica	12	46	33	8	334
Trudno powiedzieć	17	22	30	32	218

Tabela 3. Czy ma Pan(i) poczucie, że są w Sejmie posłowie, którzy myślą o polskich sprawach podobnie jak Pan(i)? 1 - Tak, sądzą, że większość posłów myśli podobnie jak ja; 2 - Sądzą, że niektórzy posłowie myślą podobnie jak ja; 3 - Nie, w Sejmie nie ma posłów, którzy myśleliby podobnie jak ja

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	11	62	14	13	1085
Płeć					
Mężczyźni	11	68	13	9	515
Kobiety	11	57	15	18	570
Wiek					
do 24 lat	6	66	17	11	183
25-34	7	67	16	10	175
35-44	13	64	10	12	247
45-54	12	65	11	12	171
55-64	13	60	12	14	153
65 lat i więcej	13	46	18	23	156
Miejsce zamieszkania					
Wieś	11	57	14	18	406
Miasto do 20 tys.	15	57	14	15	142
od 21 do 100 tys.	11	63	15	11	199
101-500 tys.	10	66	14	9	231
501 tys. i więcej mieszk.	8	76	10	6	107
Region					
Północny	10	67	10	13	130
Zachodni	17	58	16	9	130
Środkowozachodni	9	70	9	12	169
Środkowy	11	62	15	12	173
Wschodni	12	55	16	18	146
Południowo-wschodni	10	61	14	16	173
Południowo-zachodni	7	61	18	13	165
Wykształcenie					
Podstawowe	11	49	17	24	370
Zasadnicze zawodowe	10	62	17	11	301
Średnie	11	73	9	6	344
Wyższe	13	77	5	4	70
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	13	76	10	1	54
Prac. umysł. niż. szczebla	5	77	15	3	114
Pracownicy fiz.- umysł.	4	75	11	10	59
Robotnicy wykwalifikowani	10	64	14	13	134
Robotnicy niewykwalifik.	8	59	15	17	52
Rolnicy	7	66	16	11	72
Prywatni przedsiębiorcy	16	60	6	17	34
Bierni zawodowo					
Renciści	7	57	14	22	144
Emeryci	17	49	17	17	198
Uczniowie i studenci	8	71	10	11	56
Bezrobotni	14	62	10	13	100
Gospodynie domowe i inni	16	50	18	16	68
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	11	76	11	2	119
Sektor państwowy	9	67	15	10	124
Sektor prywatny	8	63	15	13	206
Spółdzielczość	0	77	7	16	23
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	13	54	17	16	202
151 - 225	9	65	14	12	158
226 - 325	10	61	14	15	290
326 - 425	11	62	15	12	177
Powyżej 426 zł	11	67	12	9	196
Ocena własnych war. mater.					
Złe	11	61	15	13	396
Średnie	10	60	14	15	495
Dobre	10	69	11	9	195
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	6	68	8	17	56
Raz w tygodniu	11	64	12	13	654
Kilka razy w roku	11	58	17	13	272
W ogóle nie uczestniczy	13	58	15	14	100
Poglądy polityczne					
Lewica	21	64	8	7	205
Centrum	12	66	12	10	325
Prawica	6	69	16	10	334
Trudno powiedzieć	6	45	19	30	218

Tabela 4. Czyje przede wszystkim potrzeby i interesy reprezentuje, Pana(i) zdaniem, większość posłów obecnego Sejmu? 1 - Ludzi, którzy na nich głosowali; 2 - Całego społeczeństwa; 3 - Swojej partii lub ugrupowania; 4 - Środowiska, z którym związany jest zawodowo; 5 - Swoich znajomych, kolegów lub krewnych; 6 - Swoje własne

(%)

	1	2	3	4	5	6
Ogółem	9	11	40	7	5	14
Płeć						
Mężczyźni	8	9	43	7	6	17
Kobiety	10	12	38	8	5	12
Wiek						
do 24 lat	8	10	43	8	7	12
25-34	11	11	42	12	5	11
35-44	8	11	46	6	5	15
45-54	11	7	37	8	4	20
55-64	7	14	42	8	5	11
65 lat i więcej	9	11	28	3	5	19
Miejsce zamieszkania						
Wieś	10	13	29	8	3	17
Miasto do 20 tys.	8	14	36	7	5	17
od 21 do 100 tys.	7	10	45	7	9	13
101-500 tys.	9	8	52	5	7	13
501 tys.i więcej mieszk.	10	5	54	11	6	8
Region						
Północny	8	15	43	6	3	15
Zachodni	11	16	36	9	14	9
Środkowozachodni	11	10	37	9	4	17
Środkowy	10	8	43	6	6	15
Wschodni	8	7	41	6	2	12
Południowo-wschodni	8	9	39	4	2	21
Południowo-zachodni	6	11	43	8	4	11
Wykształcenie						
Podstawowe	8	11	28	4	5	18
Zasadnicze zawodowe	10	10	40	7	6	18
Średnie	9	11	49	11	6	9
Wyższe	6	10	63	11	2	6
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	5	9	62	10	2	11
Prac.umysł.niż.szczebla	10	5	57	10	3	10
Pracownicy fiz.- umysł.	9	7	66	1	1	10
Robotnicy wykwalifikowani	7	12	42	7	6	19
Robotnicy niewykwalifik.	2	7	30	7	10	17
Rolnicy	12	12	37	8	6	11
Prywatni przedsiębiorcy	18	0	38	14	8	15
Bierni zawodowo						
Renciści	9	8	28	8	5	18
Emeryci	6	14	36	6	6	15
Uczniowie i studenci	7	17	35	6	12	15
Bezrobotni	13	12	29	8	5	19
Gospodynie domowe i inni	14	16	41	7	2	4
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	9	12	46	7	4	14
Sektor państwowy	7	8	53	4	5	14
Sektor prywatny	8	6	46	9	7	16
Spółdzielczość	14	17	45	10	4	2
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 150 zł	8	13	33	6	6	19
151 - 225	6	10	40	8	7	16
226 - 325	9	9	38	8	5	16
326 - 425	12	13	42	5	6	10
Powyżej 426 zł	8	8	51	11	5	10
Ocena własnych war. mater.						
Źle	7	10	38	7	7	16
Średnie	11	10	39	7	4	14
Dobre	8	12	49	8	4	14
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	8	4	40	3	3	23
Raz w tygodniu	9	10	41	7	5	14
Kilka razy w roku	8	15	38	9	7	11
W ogóle nie uczestniczy	10	7	43	7	6	19
Poglądy polityczne						
Lewica	14	20	35	9	4	9
Centrum	8	12	40	10	6	13
Prawica	7	7	47	7	6	16
Trudno powiedzieć	7	6	36	2	4	19

(continued)

Tabela 4 cd. Czyje przede wszystkim potrzeby i interesy reprezentuje, Pana(i) zdaniem, większość posłów obecnego Sejmu?

(%)

	Inne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	1	12	1088
Płeć			
Mężczyźni	1	9	515
Kobiety	1	15	573
Wiek			
do 24 lat	1	10	183
25-34	1	7	175
35-44	1	8	247
45-54	0	13	171
55-64	1	13	153
65 lat i więcej	1	25	159
Miejsce zamieszkania			
Wieś	1	19	406
Miasto do 20 tys.	1	11	145
od 21 do 100 tys.	0	8	199
101-500 tys.	1	6	231
501 tys. i więcej mieszk.	1	5	107
Region			
Północny	0	9	130
Zachodni	0	5	130
Środkowozachodni	0	13	171
Środkowy	1	9	173
Wschodni	0	18	145
Południowo-wschodni	0	16	179
Południowo-zachodni	3	12	165
Wykształcenie			
Podstawowe	1	24	372
Zasadnicze zawodowe	1	9	301
Średnie	1	4	344
Wyższe	0	2	70
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	0	2	54
Prac.umysł.niż.szczebła	1	5	114
Pracownicy fiz.- umysł.	0	5	59
Robotnicy wykwalifikowani	1	6	134
Robotnicy niewykwalifik.	0	27	52
Rolnicy	0	13	72
Prywatni przedsiębiorcy	2	5	34
Bierni zawodowo			
Renciści	1	23	144
Emeryci	1	16	201
Uczniowie i studenci	3	6	56
Bezrobotni	1	14	100
Gospodynie domowe i inni	2	10	68
Pracujący poza rolnictwem			
Sfera budżetowa	0	7	119
Sektor państwowy	1	8	124
Sektor prywatny	1	6	206
Spółdzielczość	0	8	23
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 150 zł	0	15	202
151 - 225	1	11	161
226 - 325	1	13	290
326 - 425	1	12	177
Powyżej 426 zł	0	6	196
Ocena własnych war. mater.			
Źle	1	14	398
Średnie	1	14	495
Dobre	0	4	195
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	0	16	56
Raz w tygodniu	1	13	656
Kilka razy w roku	1	10	272
W ogóle nie uczestniczy	1	7	100
Poglądy polityczne			
Lewica	0	8	207
Centrum	1	10	325
Prawica	2	8	334
Trudno powiedzieć	0	26	218

Tabela 5. Jak Pan(i) ocenia, czy posłowie obecnego Sejmu posiadają umiejętności, kompetencje odpowiednie do tego, by być posłami: 1 - tak, zdecydowana większość posiada takie umiejętności; 2 - mniej więcej połowa posiada takie umiejętności, a połowa nie; 3 - tylko nieliczni, niewielka część posłów posiada takie umiejętności

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	10	41	35	14	1088
Płeć					
Mężczyźni	9	41	39	10	515
Kobiety	10	41	31	18	573
Wiek					
do 24 lat	7	42	42	9	183
25-34	11	44	33	11	175
35-44	9	43	37	11	247
45-54	7	39	41	13	171
55-64	15	45	25	14	153
65 lat i więcej	10	31	29	29	159
Miejsce zamieszkania					
Wieś	13	37	28	21	406
Miasto do 20 tys.	13	37	34	16	145
od 21 do 100 tys.	6	46	37	11	199
101-500 tys.	8	44	40	8	231
501 tys. i więcej mieszk.	5	45	47	3	107
Region					
Północny	15	41	33	12	130
Zachodni	16	46	25	12	130
Środkowozachodni	6	44	37	13	171
Środkowy	10	39	35	15	173
Wschodni	9	43	35	14	146
Południowo-wschodni	8	35	39	19	173
Południowo-zachodni	7	40	38	14	165
Wykształcenie					
Podstawowe	11	34	27	28	372
Zasadnicze zawodowe	9	38	43	10	301
Średnie	8	49	38	5	344
Wyższe	16	53	27	4	70
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	8	64	24	4	54
Prac. umysł. niż. szczebla	5	48	45	3	114
Pracownicy fiz.- umysł.	4	40	41	15	59
Robotnicy wykwalifikowani	10	37	45	8	134
Robotnicy niewykwalifik.	7	40	38	14	52
Rolnicy	16	39	28	17	72
Prywatni przedsiębiorcy	9	35	40	16	34
Bierni zawodowo					
Renciści	10	35	32	23	144
Emeryci	11	40	29	20	201
Uczniowie i studenci	5	44	43	9	56
Bezrobotni	12	38	35	15	100
Gospodynie domowe i inni	14	42	26	15	68
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	9	51	35	5	119
Sektor państwowy	7	45	39	9	124
Sektor prywatny	6	41	44	9	206
Spółdzielczość	9	40	29	23	23
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	14	33	32	21	202
151 - 225	10	35	39	16	161
226 - 325	8	42	35	15	290
326 - 425	9	44	37	10	177
Powyżej 426 zł	8	49	35	8	196
Ocena własnych war. mater.					
Złe	9	38	37	16	398
Średnie	10	41	34	15	495
Dobre	9	48	33	9	195
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	1	42	39	14	56
Raz w tygodniu	11	41	33	15	656
Kilka razy w roku	10	40	36	14	272
W ogóle nie uczestniczy	5	46	43	7	100
Poglądy polityczne					
Lewica	16	52	24	8	207
Centrum	11	45	33	11	325
Prawica	6	37	47	9	334
Trudno powiedzieć	7	31	30	32	218